

Artikel uit het Droomjournaal Winter 2009, uitgave van de Vereniging van de Studie van Dromen

The New Science of Dreaming. 3 Volumes. Deirdre Barret & Patrick McNamara, 2007. Praeger perspectives, Westport
Boekbespreking. Willem Fermont.

In 2007 verscheen een omvangrijk overzichtswerk over de wetenschappelijke studie van dromen: 'The New Science of Dreaming'. In mijn ogen is het een onmisbaar standaardwerk voor iedereen die iets wil weten van de huidige stand van zaken over droomstudies. Dit driedelige boekwerk werd geredigeerd door twee Amerikanen, professor Deirdre Barret, Klinisch Psycholoog en hoogleraar Psychologie van de Medical School van Harvard University, en Patrick McNamara van het Evolutionary Neurobehavior Laboratory van Boston University.

De drie boekdelen zijn gegroepeerd in drie domeinen, maar de grenzen zijn minder scherp dan de titels doen vermoeden. Het eerste deel (Biological Aspects) behandelt de biologische aspecten van dromen, bijvoorbeeld de nieuwste resultaten van brain imaging technieken. Deze bieden inzicht in de hersencentra die actief zijn bij dromen. Maar dromen lijken geen exclusief menselijk verschijnsel. Ook katten, honden en dolfinen lijken te dromen! Het tweede deel (Content, Recall, and Personality Correlates) gaat in op de droominhoud, het mechanische van droomherinnering, en verbanden tussen droom en persoonlijkheid. Het laat bijvoorbeeld zien dat er ondanks verschillen in achtergrond, persoonlijkheid, cultuur en opleiding, terugkerende universele elementen in dromen bestaan. In het derde deel (Cultural and Theoretical Perspectives) komen culturele en theoretische aandachtspunten naar voren. Hier wordt onder andere ingegaan op de oorsprong van creativiteit en taal, en evolutionaire aspecten van dromen.

Het is vrijwel ondoenlijk om dit standaardwerk in één boekbespreking te presenteren. Het voelt aan als één groot bord spaghetti. Elk draadje dat je oppakt uit het bord trekt andere slierten informatie met zich mee. En vrijwel elk draadje vertegenwoordigt minstens een levenswerk van iemand die zich in een of ander opzicht specialiseerde in droomstudies. Deze boekbespreking vormt het eerste van een serie van vier besprekingen. Ik zal beginnen met een algemeen verhaal over de opzet van het overzichtswerk. In de volgende drie besprekingen besteed ik aandacht aan de afzonderlijke boekdelen. Het geheel is deze aandacht meer dan waard.

Allereerst moet gezegd worden dat de redacteurs er in geslaagd zijn om een groot aantal van degenen die er toe doen in de internationale wereld van de wetenschappelijke droomstudies in dit overzichtswerk bijeen te brengen. Dat dit lukte is zeker te danken aan het feit dat de redactie vanaf het eerste moment steun kreeg van een aantal topfiguren uit de wereld van de droomstudie. Hierbij hoorden John Antrobus, William Domhoff, Ernest Hartmann, Alan Hobson en Charles Stewart, stuk voor stuk namen uit de wetenschappelijke droomwereld. Bovendien maken veel van de wetenschappelijke auteurs deel uit van de hechte gemeenschap van de International Association of Dream Studies, een organisatie waarmee de VSD ook geaffilieerd is.

De rode draad in het werk is dat de gepresenteerde droomstudies op zorgvuldige wijze, en volgens alle wetten van de wetenschap uitgevoerd dienen te zijn. En daarmee raak je precies het kernprobleem van droomwetenschap. Een enkele droom is het eigendom van een individu. Alleen het individu bepaalt uiteindelijk de waarde en de inhoud van zijn eigen droom. Daarom wordt in veel studies gebruik gemaakt van vergelijkend onderzoek. Dit kan gelukkig op veel manieren gebeuren. Historisch onderzoek maakt gebruik van bestaande teksten, net als elk ander onderzoek aan geschreven documentatie. Biologisch onderzoek, probeert door modern, vergelijkend onderzoek droomverschijnselen te koppelen aan biologische verschijnselen. Cultureel onderzoek vergelijkt droomaspecten uit groepen met verschillende culturele achtergronden met elkaar. Enzovoorts. Op dergelijke onderzoekingen, methoden en resultaten wil ik de volgende keren ingaan. Een klein detail, een soort liefde op het eerste gezicht, wil ik jullie nu al meegeven. Ook al omdat het mijn eerste spaghettisliert uit dit boek was. Toen ik de sliert gulzig binnenhaalde, stuitte ik op het adembenemende verhaal van de Sumerische Herderkoning, Dumuzi. Hierin wordt de oudste droom beschreven uit ons oercultuurgebied, het land van de Eufraat en de Tigris, vertaald van een meer dan 5000 jaar oud kleitablet. Ik vertaal hierbij graag het stukje dat Carol Schreier Rupprecht citeert uit Wolkstein en Kramer (1983). In deze droom wordt het noodlot voorspeld dat de Herderkoning Dumuzi de greep op het leven verliest en zal sterven, samen met zijn zuster en droomverklaarder Geshtinanna.

“Dumuzi sprak tot Geshtinanna:

“Een droom! Mijn zuster, luister naar mijn droom
Stormen scheren over me heen
Winnen in kracht
Een enkelvoudig groeiend riet beeft voor me
Dan, een dubbele rietstengel, eerst wordt de éne, dan de andere, verwijderd
Een dicht geboomte, dreigende woudreuzen torenen boven me uit
Water overstroomt mijn heilige aarde
De bodem barst uit mijn karnton
Mijn drinkbeker valt van de haak
Mijn herdersstaf is verdwenen
Een adelaar grijpt een lam uit de kudde
Een valk vangt een mus uit de rieten omheining
Mijn zuster, je geiten slepen hun lapis baarden door het stof
Gekromde hoeven van je schapen schrapen de aarde
Een onbenutte karnton; de melk wordt niet meer geroerd
De beker is verpulverd; Dumuzi is niet meer
De kudde is aan de wind gelaten.”

Deze oudste droom fascineerde me zo dat ik het boek ‘Inanna: Queen of Heaven and Earth’, van Wolkstein en Kramer kocht en menig plezierig uur besteedde aan het oudst bekende scheppingsverhaal rond de godin Inanna. Hierin wordt onder andere verhaald hoe Dumuzi en Ghestannina, ondanks de droom op slimme wijze ontsnappen aan de onderwereld en de seizoenen laten ontstaan. Zo is elke bladzijde van de New Science of Dreams een aangrijpingspunt om je inzicht te vergroten en jezelf te relativiseren, het begin van een nieuwe wandeling.

Ik koos het citaat van Dumuzi overigens toch niet zo willekeurig. Ik betwijfel of er een “New” Science of Dreaming bestaat. In het boek wordt in elk geval geen definitie gegeven van Science, en ook niet van New Science. Deze, vergeeflijke, omissie is geen reden om het boek niet aan te schaffen. De geciteerde wetenschappers zijn voorzichtig genoeg in hun wetenschappelijke conclusies. Een belangrijker reden zal de prijs zijn. De officiële prijs voor de drie delen bedraagt ca 450 dollar. Wie echter handig zoekt op het internet kan voor de helft of zelfs beduidend minder zijn slag slaan. Ik zag enkele aanbiedingen voorbij komen van ca 180 dollar. En dat is voor 33 wetenschappelijke topartikelen, samengebond in 931 bladzijden met naar schatting ruim drieduizend referenties meer dan waard. Overigens kun je uit het feit dat sommige auteurs heel vaak geciteerd worden een beetje een idee vormen van hun relatieve belang. Tot de volgende keer.

Lit.

Barret, D., & McNamara, P., 2007. The New Science of Dreaming. 3 Volumes. Praeger perspectives. New York.

Rupprecht, C.S., 2007. Dreaming, Language and Literature. In: Barret & McNamara, The New Science of Dreaming, 2007. vol. 3: 1-34.

Wolkstein, D. & Kramer, S.N., 1983. Inanna: Queen of Heaven and Earth. New York. Harper and Row. Pub.

Willem Fermont